

הלכות ספח סימן תרמג

ביאורים ומוספים

סימן תרמג

סדר הקדוש

[ביה"ל ד"ה ואחר כך]

אינו יוצא בקפה שברך מאתמול ברכת סוף אף שסוף עם משום קל"א.
(1) אמנם, בתחילת דבריו ולעיל (סי' תרמא ס"א ד"ה אלא) כתב שלפי כמה ראשונים אף אם לא בירך שהחיינו אלא בשעת עשיית הסוכה [לפני החג], שוב אינו יכול לברך על הרגל, מפני שברכת הזמן שעל הסוכה פוטר מלברך ברכת הזמן על הרגל, כמבואר בפמ"ג (סי' תרמא א"א ס"ק ב). אכן כתב הא"ר (שם ס"ק ב) בשם הכלבו לישב קושיה זו, שהברכה שמברך ביום הראשון גרועה יותר מהברכה שמברך על העשיה לפני החג, משום שביום הראשון מכיין רק על כך שהיום מקיים את עיקר המצוה, ואינו מכיין לפטור את יום המחרת, מה שאין כן בברכה על העשיה שלפני החג, מכיין על המצוה של כל ימי החג.

[ביה"ל שם]

[צריך צ"ק²]

(2) ולגבי פסח, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תעג ס"ק א) בשם המג"א שאם שכח לברך שהחיינו בלילה השני, מברך כשזכור עד סוף יום טוב שני של סוף החג, אף אם בירך בלילה הראשון. אכן כתב בשע"צ (שם ס"ק ג), שהמור וקציעה הזמיר שלום פקפקו בדין זה, שיתכן שכיון שכבר בירך בלילה הראשון, אין לברך על תשלומין של יום טוב שני, וסיים שצ"ע למעשה.

[משנ"ב ס"ק ז]

י"ע לו לברך עובר לעשייתו³ וכו', ש"היא האצ"ל⁴.

(3) ומה שלא כתב שיש לעמוד בשעה שמברך לישב בסוכה מטעם שהיא ברכת המצוות, וכפי שהתבאר לעיל (סי' ה ס"ק ב) שיש לעמוד כשמברכים ברכת המצוות [וכמו כן יש להעיר מדוע לפי הרמ"א כאן יושבים כשמברכים ברכה זו], כתב הפמ"ג (שם א"א ס"ק א) שכשם שלענין ברכת הפרשת חלה מבוואר במג"א (שם) שהטעם שמוותר לברך אותה בישיבה הוא מפני שההפרשה באה להתיר את האכילה, וכשחזיטה, ואינה כשאר מצוות שמברכים על הציוד של עשיית עצם פעולת המצוה אלא ברכתה היא כעין ברכת המניין, כן בברכת הסוכה, שהסוכה מתירה את האכילה הרי היא כברכת המניין, ובפרט שבאמת נהנים מהישיבה בסוכה. ובפני יהושע (מגילה כא, א), במור וקציעה (סי' ח ס"א) ובארצות החיים (שם ארץ יהודה ס"ק א) מבוואר, שרק לענין מצוה שיש לקיימה בעמידה נאמר שאף ברכתה תהיה בעמידה, אך מצוה

שמתקיימת לכתחילה בישיבה, אפשר לברך אף את ברכתה בישיבה, ואם כן יש לומר כן אף בברכת הסוכה, אך ברעת המשנ"ב אי אפשר לומר כן, שהרי כתב לקמן (סי' תרצ ס"ק א) לגבי ברכת המגילה שיש לברך אותה בעמידה [כמג"א שם], אף על פי שאפשר לקוראה בישיבה.

(4) ומה שמברך אחר הקידוש ולא סמוך לאכילה, התבאר להלן (סי' ט).

[משנ"ב ס"ק ה]

י"כין שברך לישב בפסח צריך לישב בפסח וכו', ע"ן לעיל סימן תפח במשנה ברורה פ"ד פ"ק קטן ח⁶.

(5) אמנם לגבי נטילת לולב [שאי אפשר לברך עליו לאחר שכבר נטל ויצא בו], כתב לקמן (סי' תרמד ס"ק ג) שיברך על נטילת לולב ושהחיינו ורק אחר כך ינענע, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' תרנא ס"ד), וכן מבוואר בשו"ע לעיל (סי' תקפח ס"ב) לגבי שופר [וראה שו"ת התשב"ץ ח"ב סי' רד וא"ר סי' תרמד ס"ק ז].

(6) שם כתב שהמנהג הוא ששני אנשים שמוציאים אחרים ידי חובה יכולים לקדש כאחת, שכיון שקידוש בשבת ויום טוב הוא דבר חביב, לא נאמר בו הכלל של 'תרי קלי לא משתמעי', והוסיף שמי"מ טוב יותר שלא יקדשו בבת אחת כשמוציאים אחרים ידי חובה, אמנם, לעיל (סי' רנא ס"ק ג) כתב בשם הא"ר שלא יקדשו שנים כאחת, ולא הביא חולק בדבר.

[משנ"ב ס"ק ז]

לא תרי הפסק בין ברכת 'המוציא' לאכילה, דצריך סעודה הוא כמו קדושה.

(7) ולברך לישב בסוכה כדי להוציא אחרים ידי חובה, בשכבר יצא בעצמו קודם לכן [כגון שברך קודם הסעודה על מזונות וכו'], רעת הגרא"ל שטיינמן והג"ר לנדו (שלמי תרה סוכות סי' יט עמ' רמח) שאפשר לעשות כן, ואין זה הפסק, מפני שברכה זו היא חלק מסדר הברכות.

האם יכולה האשה לענות אמן על ברכת לישב בסוכה כשאוכלת תחת גג הבית, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרמ ס"ק א).

[ביה"ל ד"ה להורמ"ס]

הקפה שצ"קנו שם במשנה ברורה פ"ד פ"ק קטן פו בשם הפ"א⁸.

(8) שם כתב, שלדעת הגר"א יש לקדש בשבת ויום טוב רוקא במיזשב, כיון שמוציא אחרים ידי חובה, וצריך שיהיו קבועים עמו כדי שיוכל להוציאם, ובעמידה אינם נחשבים קבועים עמו. וכתב בשע"צ (שם ס"ק נא), שצריך עיון אם לפי הגר"א דבר זה הוא לעיבוב או לא.

המשך מעמוד קודם

שכשחל בשבת אומרים פעמיים באהבה, ביאר הלבוש (שם ס"א) שי"אבה"י הראשון מוסב על התורה והמצוות בכללותם שקיבלו באהבה, אלא שלאחר ששמעו את פירוט המצוות נודעו שלא יוכלו לקיימן, והיה צריך לכפות עליהם הר כנגיית, ולכן על פירוט המצוות לא חזורים לומר 'באהבה', אבל את מצות השבת קיבלו באהבה קודם קבלת התורה ועל ציוויה לא היה צריך לכפות הר כנגיית, לכן אפשר לומר עליה בנפרד פעם נוספת 'באהבה'.

לאומרה מצד הדין, ורק שתיקנו לאומרה משום חשש סכנה לאלו המאחרים לבוא לבית הכנסת, ומה שתיקנו תיקנו, ואין להוסיף על כך.

(6) והיינו כשחל סוכות בימות החול, וכמו שמשמע בטור ולבוש (סי"א), אך כשחל סוכות בשבת, כתב במשנ"ב לעיל (סי' תפז ס"ק א) שיש אומרים פעמיים 'באהבה' [דהיינו ותתן לנו ה' אלקינו 'באהבה', ועוד פעם אומרים 'באהבה' מקדש קודש], ובטעם הדבר

הלכות ספה סימן תרמג

קי באור הגולה

ב הפסוק ד' שם נכתב
הבית והכני ספר
ג טור ב' שם ספר
החוקים ד' שם
קט' שם ספר

מצות ספה: ב *להרמב"ם (ב) (א) (ד) מקדש מצמד ומכרף (ה) 'לישב בספה' יושב, ואחר כך מכרף זמן. (ואין נהגין פו, אלא מקדשין מלשב, וכן דעת הרא"ש); ג (ו) 'בשאר ימים מכרף על הספה קדם ברפת המוציא'. יונהגים לברך על הספה (ז) אחר ברפת המוציא קדם שישטעם: הגה הדין נהגין בחול, [*] (ח) אכל בשבת יום טוב שיש בתו קדוש, (ט) מכרף לאחר קדוש (סוה"ט). ואם קדש בפני

באר היטב

(א) מקדש. כתב מ"ט: מכרף העולם לישב בו או ג' בעלי בתים יותר בספה א' והמנינים זה על זה בקדוש מפני הכבוד, לא יפה הם עושים, דאף דהוא, לא יקדשו בחדו דתרי קלות לא משמעי. ועי' סימן רפד ס"ה. והסימן טוח ס"ק' פתחי קדם הח"י דשפיר לקעבר הכי. ע"ש. וראוי לומר ברפת הספה בקול ובמשכה בנגון כשאר פרכות קדוש, ויהי בקול שאר הפרכות ויהי לומר בקול רם, כי הקול מעורר הכונה, של"ה:

שערי השוקה

(א) מקדש. עב"ט. והנה נהגים העושים קדוש ביתו ששפטישים לברפת בסו"ט הם מותרים כ"א עד שיכרף ק"א והם עושים אחריו אמן ואח"כ מכרף השני והם עושים אחריו, ועושים שלא פדיו, שמתקן שעונה אותו שפבר כרף כשה"ג הוא הפסק בין הפרדה לשנתה, וכרף פתחי קדוש לליל סימן רע"ב קצ"ח טז קדם הפנימי ח"ב שאין נכון לעשות פו, ע"ש. וכן במניא אם הקנה פכה עשייה ועומת בו, וא"ר מ"ה בברך ה"ח, וכן פיראפרים מ"ש מה. ועמה ראיתי בברי הא"ר מה והעלה דאם ברך בשעת עשייה לא יכרף וכן הרגל על הכוס כיון הדעת התייחסות וקרא"ש אינו מכרף. ע"ש: [*] אכל בשבת יו"ט בו, עב"ט לזמן סימן חרסא מ"ש בשם

באר הלכה

הפגודאבנס בשם הפ"ח, ויש טאמרוגים שכתבו שגם הפ"ח מודה לזה אלא שיש סעודה סופר בדבריו, וכן מוכח להעמק בו. ומה שכתבנו זמן שלא ברך עליה בשעת עשייה, דאם היה מכרף בשעת עשייה, אז ברפת הזמן קאי רק אנגל ועל"פ צריך לברך זמן ואחר כך ספה, ולדעת המוספות וקרא"ש אין צריך לברך בזה קלל ברפת הזמן, דברפת הזמן שברך קדם המג על הספה מהני מטילא גם לרגל, וכמו שכתבנו בסימן חרמא. עוד פתב המס' אבוקה, דאם לא ברך זמן פליל ראשון מכרף כל שבועה נמרא. ולא אבין, והלא קומא לו באפילו פליל שני מכרף זמן משום רגל, ואס"פ אפילו אם לא ברך פליל שני גס"כ מכרף כל שבועה משום רגל (דאינו דומה זמן רגל לזמן הספה, דזמן הספה אפילו אם ברך קדם הספות בשעת עשייה יוצא בה, ולכן פליל שני אין צריך לברך זמן משום ספה, דיוצא בפה שברך מאחמול, מה שאין כן לענין זמן רגל, אם הינו שני הוא רגל אינו יוצא בפה שברך מאחמול ברפת הזמן אף שפגן גם משום רגל¹⁴), ובאמת בנמרא לא נקרא ליל ראשון, וזה לשון הנמרא: אי לא ברך האינא מכרף לסחר או ליומא אחרא, והכל לומר דבחור לארץ לענין ליל שני שרף גס"כ לומר אי לא ברך האינא וכו'. וכן פתב בפרק הסינים בקריא, וצריך עיון: * להרמב"ם וכו'. ואין נהגין בו כ"י, ובבאר הפריא מצוד בשעת הרמב"ם, וענין במוח וקציעה דרעמו, דבקדוש היכי שהוא מוציא בזה לאחרים, בודאי יש לנהג לקדש מלשב, והדלעיל בסימן קסז. וענין בסימן רע"ב סיפיק * הפגודה ובמה שכתבנו שם במשנה ברפת סעיף קטן מו בשם הג"א¹⁵:

משנה ברורה

זמן, ואמרנו דהאי זמן קאי גם אספה דברחה: ב (ד) מקדש מצמד וכו'. ודעתו, (ד) הליכה הוא תחלת עשיית המצוה, ויש לו לברך עובר לעשייתו: הינו קדם עשיית תחלת המצוה, ויש לו לנהג פו (ס) כל שבועת הנימים, וקרא"ש סבינא לה שיש לסמך הברכה על עקר המצוה, שהיא האכילה¹⁶, וכמו שכתוב סוף סימן חרלט, שיונהגין שאין מכרין אלא על האכילה: (ה) 'לישב בספה' יושב, ואחר כך מכרף זמן. בא לאפוקי, (ו) שלא יברך ברפת זמן קדם שישב, דאף דברפת זמן גופא נשאי להיות בעמידה לכלי עלמא, מפל מקום אין נכון לעשות פו משצמא אחרנא, דצריך להסמיק עשיית המצוה אל הברכה, וכיון שברך 'לישב בספה' צריך לישב תכף¹⁷, ולענין אם יכולין קמה בעלי בתים לקדש בספה בבת אחת, עין לעיל סימן תפח במשנה ברורה סעיף קטן חס¹⁸. (ז) ונאוי לומר ברכה דספה בקול במשיכה בנגון ששאר פרכות קדוש, והוא הדין בקל שאר פרכות ירגיל לומר בקול רם, כי הקול מעורר הכונה, של"ה: ג (ו) בשאר ימים וכו'. ורצה לומר, (ח) דביום טוב הלא מבאר לעיל בפסוק א זין קדוש סגה, ובארנו שם טעם הדבר, דאי אפשר לברך על הספה קדם קדוש היום, עין שם, אכן בשאר הימים שאין בהם קדוש, דעת המחבר דצריך לברך על הספה קדם ברפת המוציא, פדעת רבנו מאיר סעודתו, ונאוי לסמך הברכה להליכה כל מה דאפשר, אף העולם לא נהגו כן, פדמסיב: (ז) אחר ברפת המוציא, כדי שיתחיל (ז) בסעודה, והעל"נה הוא עקר חיוב הספה, ואחר כך יברך, ולא תוי הפסק בין ברפת המוציא לאכילה, דצריך סעודה הוא פמו קדוש: (ח) אכל בשבת יום טוב וכו'. פרוש, שאז (י"א) מכרף על הפוס ספה זמן פדלעיל ואחר כך המוציא על הפת, ואם מקדש על הפת, אימר המוציא וקדוש וספה זמן, מה שאין פו בחול שאין שם אלא המוציא, מכרף על הספה תכף אחר ברפת המוציא: (ט) מכרף לאחר קדוש. דאז הוא (י"ב) זמן התחלת הסעודה (דמקדש אין רשאי לאכל), וישך אז לברך ברפת הספה, ולענין סעודת שבת יום טוב שחרית, שאין בהם קדוש רק ברכה בעלמא על הכוס, יש דעות בין האחרונים: (י) יש אומרים דכונה אין פדאי להפסיק בברפת ספה בין הברכה להשתייה, דעל השתייה ליפא חיוב ספה פלל, אלא יברך אותה אחר ברפת המוציא

שער הצינור

(ז) עין ט"ז. והנה לדעתו גם הרמב"ם מודה לקרא"ש דאם אוכל מצמד יכול לברך לישב בספה, דהכונה היא העכבה בספה, כמו שכתוב 'ותשבו בקדש ימים רבים', ולדעת הפ"ח אם אוכל מצמד אינו יכול לברך 'לישב בספה' לדעת הרמב"ם, ולאכל פלי ברכה גס"פן אינו רשאי, ועל"פ מכרף לישב ולברך, אם לא שהא אנוס ראינו וכל לישב [פמ"ג]: (ה) ב"ב"ם: (ו) בן נראה לי: (ז) טעה אפרים: (ח) אף דבט"ז פתב אפילו בשאר הימים, הינו רק לדעת סוה"ט, פמו שסיים בעצמו, אבל דעת שאר פוסקים אינו כן, פמו שפחת המחבר בסעיף א: (ט) ט"ז בשם הבייתוסף: (י) בגודאבוקה: (י"א) ט"ז, ובאמת לא דוקא בשבת שקל בתחלת סכות, והוא הדין בשבת יום טוב שקסוף הקג (אף דשם אין שרף הסבא שזכרתי בסעיף קטן א במשנה ברורה) גס"כ מכרף על הספה אחר הקדוש משום שזכרתי מה בסעיף קטן ט, וכן פתב בטאמר מרדכי: (י"ב) פו משמע הסבא בבאר הגו"א וכן מצאתי בטאמר מרדכי (ואגב אבאר את דבריו דמקשים הם לכאורה, וזה לשונו: ונתונים וכו' פליל סימן חרלט סעיף ח (הינו דשם מבאר ונהגים לברך על אכילה), הלכך ראוי שתחיל הסעודה, תאזה משה דאפליגו ספה זמן איתו טקן קודם, אלא לא אחר ברפת הנו או לקם (רוצה לומר, דאי לאו הכי פלגלו ספה וברפת הנו ותלקם איתו טקן קודם, אלא לאו דהוה לכלי עלמא הן קודמין, דצריך שתחיל הסעודה אחר כך שרף לברך על הספה), וזה פתב אכל בשבת יום טוב וכו' (רוצה לומר, דכיון דצריך לעשות פו קדוש, מקרי התחלת הסעודה אחר קדוש), פו נראה לי באור דבריו, ודמשק אלעזר באר פודן אחר, ואין מדאבקים דברי הקריא לפי באורו, וגם ממה דאימא בנמרא 'קנה"ד אין רצאה, דשם לא מרי לענין סכות אלא בשאר יום טוב: (י"ג) דבר שמואל המוכא בשערי השוקה, וט"ז בסימן זה, וקעתיקן נכר"ז להלכה:

הלכות סבה סימן תרמג תרמד

ואכל בסבה או איקרא. ענין לעיל סימן רעג קעניף ב:

תרמד סדר ההלל כל ימי החג, ובו ב' קעיפים:

א (6) (א) שחרית אחר חזרת (ב) התפלה אנוטלין הלולב ומברכין (ג) 'על גטילת לולב' (ד) 'בן' ש'התנינו' וגומרים ההלל. (ד) וכן כל שמונת ימי החג. (ה) 'ומברכין' לגמור את ההלל'. (ו) בין צבור בין יחיד. (ז) 'ואין מפסיקין בו' אלא בדרך שאמרו בקריאת שמע. (ח) באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד. בין הפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם. ואם פסק באמצע ושהה אפילו כדי לגמור את כלו, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק: ב' בהלל אפילו עשה קורין פאחד:

א פרוקא סבה מיד
ב קראיש ומקא דרב
סנאן דסבור ליה
אכא דארישא סבי
נפי בלולב מקדין לה
בשעת נטלה
ג צענין לעיל סימן
תמד ד גס זו צענין
שכ ה גס זו צענין
קם

באר היטב

(6) שחרית. א"א אל נא ביום א' דסבות, מ"א: (3) ושהתנינו. ואח"כ צענע. ואם לא ברך זמן יום ראשון מברך כל ד' מתי שזכה, ואם ברך ביום ראשון שוב אין מברך יום ב' ושהתנינו, ר"ן והנמינ, מ"א:

בגור' כמש"ל סימן תרלט. ולפי"ז לא הוי סקום לברך ברכת סבה בליל. זה בנה דקמחור לה בקדושה י"ל דאף המח"ב מודה דהוי קבע. ולפי"ז כיון שכל עקר הברכה מלה קביעת הקדוש שפיר יש לברך אחר הקדוש שהוא ברכת היין וברך ברכת הסבה ולא יתכן עד אחר ברכת במים על הפתיחות. וכן ע"א דבר לברך ברכת סבה אחר ברכת היין. אבל מי שמקדש על היין ונקנס לסעודה מיה, הוזהר לעשות כמ"ש הרב"ש לברך על היין ויברך המוציא וברכת סבה אין מניחין אותו:

משנה ברורה

מברך ביום שני 'שהתנינו': (ד) וכן כל שמונת ימי החג. ולא הוי כחל-המועד פסח דמדלקין, משום דבסבות כל יום חשוב ביום טוב בפני עצמו כיון שחלוק קרבנותיו מיום שלפניו: (ה) 'ומברכין' לגמור'. ענין לעיל סימן תפח קעניף א בהג"ה שם דבמדינתנו המנהג לברך 'לקרות ההלל', וצ"ע במשנה ברורה שם: (ו) בין צבור בין יחיד. רוצה לומר, ולא הוי כמ' ראש-החדש וחל-המועד פסח, דלכמה פוסקים אין מברכין אז על ההלל אפילו לצבור ובקרט לחידו [ענין לעיל בסימן תפח קעניף ב ובסימן תצ קעניף ד]. דשם ההלל הוא רק 'מנהג' של כל ישראל, אבל בנה דמדינא הוא, מברכין לכלי עלמא בין לצבור בין לחידו: (ז) 'ואין מפסיקין בו' וכו'. קטב סתי-אדם בליל קמו, שאם הביאו לו לולב באמצע הליל, מתיר לו להפסיק בין הפוסקים דהנינו בין מזמור למזמור לברכה: (ח) אלא בדרך שאמרו בקריאת שמע וכו'. הכל מבאר לעיל בסימן תפח לענין הלל בשני ימים הראשונים של פסח דגומרין בו ההלל, ולא פסלו הכא (ו) אלא לאשמועינן דבסבות שוין בנה לדינא כל שמונת הימים, הדין בחוץ לארץ גם שמתהוה בכלל זה, דגם בו גומרין ההלל דהוא ספק שמיני: (ט) באמצע שואל וכו'. באור כל הדברים האלו עד סוף הסימן מבאר בסימן תפח במשנה ברורה שם:

שער הציון

(7) לביש ושכנח"ג: (6) סגן-אברכים: (3) סרי"ש. וענין פריי-מגדים: (2) מנך-אברכים ושי"א: (7) פוסקים: (5) אחרונים: (1) דאף-על-פי שיום ראשון הזה חל, הוי לה כמו שברך בשעת צשפה דצא ושי"א. וקצת פלא על הפנא-אברכים, הא פן ספרש לקפון בסימן תרטב קעניף ב, ולפ"ה קטבו פה: (1) הניו משום דיש כמה דינים חלואין לענין הסקה בין חל-המועד של פסח דדינו לענין זה קראש-חדש. כמבאר לעיל בסימן תצ, ובין חל-המועד סבות דהסיר טפי. אכן מה דחזר קעניף ב בענינו דהיא לקלא אפי' יודע, דברואי לא הסיר חל-המועד סבות משני ימים הראשונים של פסח דמבאר בסימן תפח לעיל, וצריך עיון:

הַלְכוֹת סֵפֶה סִימָן תְּרֵמֵד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

וְרֵעִיד כְּמֵר עִבִיד וְרֵעִיד כְּמֵר עִבִיד⁹.

(9) והגר"מ פיינשטיין (שמענתא דמשה, שמענות משה על ס"י זה) והגר"ש אלישיב (אשרי האישי ח"ג פכ"ו אות טז) נהגו לברך לישב בסוכה לאחר ברכת 'בורא פרי הגפן' שבקידוש.

[משנ"ב שם]

וְאוֹבֵל אֶתְרִי פֶת סִינַי קָדִי שִׁיְהִי קָדוֹשׁ זֶה בְּמִקְוֵם עֵבֶד הַיָּד.

(10) ומי שסוכתו אינה בסמוך לביתו וצריך לצאת ממנה לאחר הקידוש לילך לביתו כדי ליטול את ידיו לסעודה, ובכך גורם שלא יהיה נחשב הקידוש במקום סעודה [ורק לענין דיעבד כתב לעיל (ס"י רעג ס"ק יב) שאם יצא מביתו לאחר הקידוש וחזר לאחר מכן למקומו הראשון, אינו צריך לחזור ולקדש]. כתב בספר סוכה כהלכתה (פ"ח אות ו) שהעיצה לכן היא שיאכל עוגה לאחר הקידוש לפני שיוצא מהסוכה [וראה במשנ"ב לעיל (שם ס"ק כה), ובביה"ל שם (ס"ה ד"ה כתבו)], או שיעשה כמו שמשמע במשנ"ב שם (ס"ק ה) ובביה"ל שם (ס"א ד"ה ומבית) שיש עצה לשתות רביעית יין בשעת הקידוש, שעל ידי זה נחשב הקידוש במקום סעודה. עצה נוספת כתב בספר סוכה כהלכתה (שם). שיטול את ידיו לפני הקידוש [ברעת הרמ"א לעיל (ס"י רעג ס"ב)].

אכן, אם רואה מהסוכה את המקום בבית שאליו הוא נכנס, כתב בביה"ל (שם) בשם הדרך החיים שמעיל הרבר להחשיבו בקידוש במקום סעודה [והיינו כשהיתה דעתו מתחילה להיכנס מהסוכה לבית, כבענינו, וראה בשע"צ שם (ס"ק ח)]. וכמו כן, אם מניח בסוכה אדם שימתין עד שיחזור, דעת הגר"ח מו"לח"ץ (שו"ת רבינו יוסף מסלוצק סוף ס"י ז) שנחשב הדבר כאילו לא יצא ממקומו, ואינו צריך לחזור ולקדש [וראה מה שכתבנו לעיל (ס"י רעג ס"ק יב)]. ומי שסוכתו בתוך ביתו ומחיצות הסוכה מפסיקות בין הסוכה לשאר הבית, כתב לעיל (שם ס"ק ה) שאין חיסרון של שינוי מקום כלל ביציאה מהסוכה לשאר הבית [וראה בביה"ל (שם) שהביא אחרונים שחולקים וסוברים שצריך שתהיה דעתו מתחילה לעבור ממקום למקום].

ואם הסוכה צמודה לביתו מבחוץ, כתב שם, שאם לא היתה דעתו מתחילה לעבור מהסוכה לבית, נחשבת הכניסה לבית כשינוי מקום, אלא אם כן רואה מהבית את המקום בסוכה או אפילו מקצת מהמקום. ואם הסוכה שמוחק לבית היא בהצר הפרטית שלו, דעת הגר"ש אלישיב (שבועת יצחק ח"ח פ"כ אות ד ס"ק ד) שאם אין בין הבית לבין הסוכה מקום שאינו מקרה בשיעור שלשה טפחים, אין זה שינוי מקום. והוסיף, שגם אם יש יותר משלשה טפחים, די בקירוי מירעת בד כדי שלא יחשב הפסק בין הסוכה לבית.

סִימָן תְּרֵמֵד

סֵדֵר הַהֲלָלָה לְיָמֵי הַתֵּג

[משנ"ב ס"ק א]

לְקַם מְצַת לְהַלְבִי.

(1) ואף שבכל יום טוב, כתב הרמ"א לעיל (ס"י תקכט ס"א) שמאחרים לבוא לבית הכנסת ומנהלים לצאת ממנו משום שמחת יום טוב, וביאר במשנ"ב שם (ס"ק יד) שהוא כדי שיוכלו לטרוח בסעודת יום טוב קודם שילכו לבית הכנסת, לכן ביאר הבי"ח שסוכות שונה מכל יום טוב, שיש להשכים ולהקדים לבוא

לבית כנסת משום 'זריזין מקדימין' לקיים מצות לולב. והאם מטעם זה זריזין מקדימין למצוה לקיים מצות לולב, יש לברך על הלולב אף לפני התפילה, השו"ע כתב שלאחר חזרת השי"ן מברכים על הלולב, וביאר הגר"א (ס"ק א) שעיקר מצות לולב בשעת ההלל [ראה בהערה הבאה]. מאידך, במשנ"ב לקמן (ס"י תרנא ס"ק לז) כתב בשם האר"י ז"ל, שיברך על הלולב תחילה בסוכה, ואחר כך יעשה את שאר הנענועים בבית הכנסת, וביאר בשע"צ (שם ס"ק מג) שאפשר שטעמו של האר"י ז"ל הוא כדי שלא להשהות את המצוה ומיד שיקום משנתו בסוכה יקיים מצות לולב, או שאפשר שטעמו על פי הסוד [וראה בשער הכוונות (דף קג ע"ד וקה ע"ד) שהזמן הראוי לנטילת לולב על פי הסוד הוא לאחר שחרית וקודם מוסף, והוסיף שאם אפשר להתפלל בסוכה ואז יטול לולב לאחר שחרית, טוב שיעשה כן], וכן כתב במשנ"ב לקמן (ס"י תרנב ס"ק ד) שקצת מהמהדרים נוהגים לברך על הלולב בהנ"ך החמה ומנענעים אותו, ואחר כך בשעת אמירת ההלל מנענעים עוד פעם, וכן כתב הבכורי יעקב (ס"ק א) שיברך על הלולב בסוכה קודם התפילה, שמלבד שיש לעשות כן על פי הקבלה, יש בזה גם מעלת זריזין מקדימין למצוות. ובסידור בית יעקב (ליעב"ץ דיני יום א של סוכות אות ב) כתב שכך היה גם מנהגו של אביו החכם צבי שבירך על הלולב קודם התפילה, וכן בספר כתר ראש (אות קט) כתב שכך נהג הגר"ח מו"לח"ץ, והערן השלחן (ס"י תרנב ס"ג) כתב, שכך נהגו גדולי עולם וכל ישראל.

ואף לדעות אלו שיש ליטול לאחר חזרת השי"ן, כתב בסדר היום (כוונת הלולב ואגודתו ד"ה ונהגו) שמי"מ ראוי להתפלל בהנ"ך החמה, כדי שיוכל ליטול את הלולב סמוך יותר להנ"ך החמה.

ובמקום שנהגים הציבור לברך על הלולב בבית הכנסת בשעת ההלל, כתב בסדר היום (שם ד"ה ערבה) שלא יפרוש מהציבור ונהג כמותם ולא יברך על הלולב קודם התפילה. והבכורי יעקב (ס"י תרנב ס"ק ג) כתב שטוב שכשחזור לביתו לאחר התפילה ינעם את הלולב בסוכה, וראה בה"ע הבאה.

[משנ"ב ס"ק ב]

הַתְּפִלָּה¹⁰.

(2) ובטעם הדבר כתב בביאור הגר"א (ס"ק א), שעיקר מצות לולב בשעת ההלל, טעם נוסף כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סי' צט אות א), שכיון שתפילה יותר תדירה, מדין יתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, עליו להתפלל תחילה ואחר כך ליטול את הלולב [והוסיף, שדוקא הנהגים כאנשי ירושלים שאחזו את הלולב כל היום עליהם לברך על הלולב קודם התפילה, שודאי אותם אנשים שאחזו את ארבעת המינים כל היום אחזו אותם באופן שמקיימם בהם את המצוה, ולכן היו מוכרחים לברך תחילה עליהם, שתודה הברכה 'עובר לעשייתך', ומפני כך לא נאמר לגביהם דין של יתדיר קודם, שהרי אין להימנע מקיום מצוה בשעה מסיימת ולדחותה לאחר זמן משום דין תדיר, אלא שכשעומדות לפניו שתי מצוות יש להקדים את התדירה], וכן דעת הגראמי"ם שך (חובת קול התורה גליון נב עמ' לג), והוסיף, שלכן כשהיה בקלצק שנהגו שם לברך על הלולב קודם התפילה ולא רצה לעשות אחרת מהם בפרדסיא, התפלל שחרית ביחידות ולאחר מכן נטל את הלולב והניע לבית הכנסת לאמירת ההלל.

ובטעם הדבר שלא אומרים בזה יתדיר קודם' ולדעות שיש לברך על הלולב קודם התפילה, ביאר הגר"צ פראנק (מקראי קדוש סוכות ח"ב ס"י ב) שיתדיר קודם' אומרים דוקא כשיש זמן שיכול המשך במילואים עמוד 71

